

Chaviva Reichová

– izraelské slovacikum

Mgr. Ján Mička

Pred časom som v niektorých materiáloch o Slovenskom národnom povstaní čítal o Havive Reichovej, ktorá ako parašutistka z Izraela bojovala v Povstaní. Navrhoval som vtedy priateľovi z Banskej Bystrice, či by nemali záujem pripraviť jej pri niektorom výročí SNP príležitostnú poštovú pečiátku. Priznám sa, že jedným z dôvodov snahy bola aj pomoc pre môjho moskovského kolegu Jurija Golanta, ktorý má originálny vynikajúci exponát venovaný parašutizmu. Snaha vyšla naprázdno a na Chavivu Reichovú som zabudol. Keď som upratoval svoje filatelistické materiály, medzi pohľadnicami som našiel izraelskú s pohľadom na chrám a Getsemanskú záhradu, uvádzané v Biblii. Karta z r. 1988 bola s vylepenou známkou so ženským dvojportrétom a menom Havivah Reik. Na moju radosť z pohľadnice, ale aj filatelistickú smolu, poštová známka nebola znehodnotená pečiátkou, ale tam bola izraelská letecká dvojjazyčná nálepka PAR AVION s okridleným kozorožcom, s latinkou aj hebrejsky. Teda aspoň niečo, pomyslel som si. Bezpochyby napriek odlišnostiam v uvádzaní krstného mena ide o rovnakú osobu a drobné odlišnosti pri prepise zahraničných mien sú v norme, keďže preklady z hebrejčiny do iných jazykov nie sú práve najčastejšie. A tak som siahol k osvedčenému internetu, aby som vo vyhľadávači našiel čosi viac.

V prvom rade som zistil, že Chaviva Reik (1914-1944) je hrdinkou druhej svetovej vojny, ktorá pochádzala z Radvane a v Banskej Bystrici je po nej pomenovaná ulica. Mala židovskú národnosť a zahynula ako členka americko-anglickej vojenskej misie v Kremničke. Haviva (Emma) Reik sa narodila ako jedno zo 7 detí chudobnej židovskej rodiny v slovenskej dedinke Shayo Hasso (?) – uvádza sa Nadabula, ktorá je od r. 1960 súčasťou Rožňavy. V r. 1919 sa rodina presťahovala do Radvane, tu do r. 1929 chodila do obecnej školy. Následne do r. 1931 študovala na strednej odbornej škole v Banskej Bystrici, ktorú z existenčných dôvodov ukončila skôr a nastúpila za predavačku a účtovníčku v železiarstve. V roku 1939 sa s rodičmi vysťahovala do Palestíny, kde bývala v kibuci Ma'anit. Vstúpila do oddielu parašutistov elitnej pobočky podzemnej vojenskej organizácie Haganah. Chaviva Reik bola jednou z troch desiatok palestínskych parašutistov vyslaných židovskou agentúrou a britskou armádou pre zvláštne operácie na vojenské misie do krajín Európy, obsadených nacistami. Príslušníci komanda sa mali kontaktovať s ozbrojenými podzemnými židovskými bunkami v slovenských pracovných táboroch ešte pred vypuknutím SNP. Zúčastnila sa výcviku v Bari v Taliansku, prešla na Slovensko a spojila sa s ďalšími tromi parašutistami, ktorými boli Rafael Reiss, Zvi Ben-Yaakov a Haim Hermesh. Britské úrady odmietali poslať ženu za nepriateľskú líniu na vojenskú operáciu. V septembri 1944 sa Reik zúčastnila letu so skupinou amerických pilotov do Banskej Bystrice a pripojili sa 21. septembra k ostatným. Na konci mesiaca sa k skupine pripojil s vysielačkou piaty parašutista Abba Berdiczew. Všetci sa venovali záchranným aktivitám. Organizovali potravinovú pomoc, komunitné centrum pre utečencov, aby uľahčili útek židovských detí do Maďarska a potom do Palestíny. Prostredníctvom spojenia s partizánskymi oddielmi a skupinami odporu pomáhali pri zachraňovaní spojeneckých zajatcov. Kontakty nadviazali začiatkom roku 1944, a tak sa stali súčasťou hnutia. Keď koncom októbra 1944 obsadili Nemci Banskú Bystricu, Haviva a ďalších asi 40 parašutistov utiekli k partizánom. Postavili v horách tábor, ale po niekoľkých dňoch ich prepadli ukrajinskí vojaci Waffen SS divízie Galícia. 20.

novembra Nemci Židov zajali, vrátane Chavivy Reik, Ben-Yaakova a Reissa. Abba Berdiczew bol deportovaný do tábora smrti Mauthausen, kde zahynul, Haim Chermesh unikol, bojoval ďalej s partizánmi a neskôr sa vrátil do Palestíny. 10. septembra 1952 boli pozostatky Chavivy Reik uložené na vojenskom cintoríne v Jeruzaleme spolu s ostatnými. V Povstaní bojovalo viac ako 2000 Židov a asi 500 z nich padlo.

Príklad Chavivy Reikovej a jej spoločníkov tak prispieva k dôkazom internacionálneho charakteru SNP. Izraelská poštová známka s jej dvojportrétom tak má oprávnené miesto ako vhodný filatelistický materiál v exponáte s tematickým zameraním na viacero oblastí – parašutizmus, boj proti fašizmu, II. svetová vojna, SNP ai.

Poznámka: Článok vznikol na základe údajov z internetu.

Článok je prevzatý z časopisu SPRAVODAJCA 2019/04 so súhlasom autora a vydavateľa.